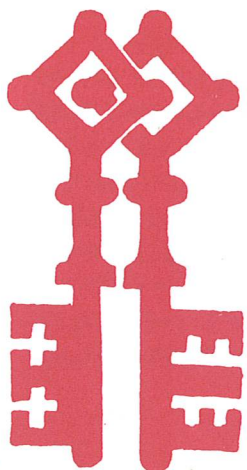
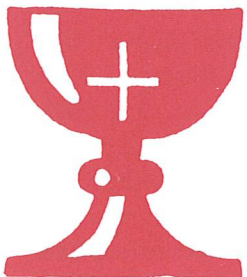
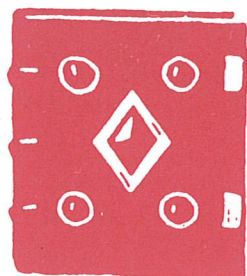

RE-FORMATIO

Meddelelser om kirkelig fornyelse i Danmark

ISSN 0903-6113

I BEGYNDELSEN var Ordet, og Ordet var hos Gud, og Ordet var Gud. Han var i begyndelsen hos Gud. Alt blev til ved ham, og uden ham blev intet til af det, som er. I ham var liv, og livet var menneskers lys. Og lyset skinner i mørket, og mørket greb det ikke.

Der kom et menneske, udsendt af Gud, hans navn var Johannes. Han kom for at aflægge vidnesbyrd, han skulle vidne om lyset, for at alle skulle komme til tro ved ham. Selv var han ikke lyset, men han skulle vidne om lyset.

Lyset, det sande lys, som oplyser ethvert menneske, var ved at komme til verden. Han var i verden, og verden var blevet til ved ham, og verden kendte ham ikke. Han kom til sit eget, og hans egne tog ikke imod ham. Men alle dem, der tog imod ham, gav han ret til at blive Guds børn, dem, der tror på hans navn; de er ikke født af blod, ikke af køds vilje, ikke af mands vilje, men af Gud. Og Ordet blev kød og tog bolig iblandt os...

December 2004/4-5

Vidnesbyrdets Ånd

Prædiken ved Fællesskabet Kirkelig Fornyelses landskonvent i sct. Pauls kirke, Århus, lørdag d. 22. maj 2004

AF POVL DAHL, HERNING

Dagens evangelium handler om, hvad der skal ske, når det bliver pinse „når Talsmanden kommer, sandhedens Ånd, som Jesus vil sende os fra Faderen“. Da skal der ske to ting, siger Jesus: „Helligånden skal vidne om mig; men også I skal være vidner“.

Jesus taler her om, hvad der er Helligåndens gerning, og hvad der er vor, nemlig at vidne. Men selv om gerningen er den samme, holder Jesus alligevel Helligåndens gerning og vor klart adskilte. Og det vil vi da også gøre i denne prædiken.

Vi spørger da: Hvilken gerning har Helligånden at gøre? Hvori består Helligåndens særlige virksomhed til forskel fra Faderens og Sønnens?

Herpå kan der – ud fra evangeliet – svares kort og klart: det er Helligåndens gerning at vidne om Jesus Kristus, Guds Søn. Det er det væsentlige, der er at sige om Helligåndens gerning.

Det betyder for det første, at det ikke er os, der er de egentlige vidner om Jesus Kristus, men det er Helligånden. Også vi skal vidne, som vi senere skal se; men vores vidnesbyrd er det sekundære i forholdet til Helligåndens. Som altid kommer Gud først. Vort vidnesbyrd kommer altid dernæst som svar på Helligåndens.

For det andet skal det understreges, at Helligåndens egentlige gerning består i at vidne. Helligånden har også andre funktioner, men vidnesbyrdet er hans hovedfunktion. Det er hans opgave som sandhedens Ånd at vidne, så hjertet føler, at det er evig sandt, hvad han siger.

Og endelig: Helligåndens vidnesbyrd er altid et vidnesbyrd om Jesus Kristus. Ja, det siges jo med rene ord i evangeliet „Han skal vidne om mig“, siger Jesus. Og at det er Helligåndens gerning bekræftes af hele Det Nye Testamente.

Det betyder ikke, at Helligåndens vidnesbyrd er et frit vidnesbyrd, som

Når Talsmanden kommer, som jeg vil sende til jer fra Faderen, sandhedens Ånd, som udgår fra Faderen, skal han vidne om mig. Men også I skal vidne, for I har været med mig fra begyndelsen.

Sådan har jeg talt til jer, for at I ikke skal falde fra. De skal udelukke jer af synagogerne, ja, der kommer en tid, da enhver, som slår jer ihjel, skal mene, at han derved tjener Gud. Og det skal de gøre, fordi de hverken har kendt Faderen eller mig. Men sådan har jeg talt til jer, for at I, når den tid kommer, skal huske på, at jeg har sagt det til jer. Men jeg sagde det ikke til jer fra begyndelsen, fordi jeg var hos jer.

Joh 15,26 - Joh 16,4

lyder til os direkte fra Himmelen. Helligånden er i sit vidnesbyrd om Jesus Kristus bundet til ordet om ham. Helligånden har intet at tilføje til Guds åbenbaring i Jesus Kristus. Der er intet i Helligåndens vidnesbyrd, der går ud over det, der allerede er os givet med Jesus Kristus.

Det er derfor, at vi skal være varsome og „prøve ånderne“, om det er Helligånden, der taler, eller om det er vildfarelsens ånd eller en anden af de mange ånder, som der er

fuldt op af. For dersom Helligåndens vidnesbyrd løsnes fra ordet om Jesus Kristus, er der ingen grænser for den åndelige forvirring, som kan komme deraf. Det er i det hele taget sværmeriets store og fælles kendemærke, at det løsner Ånden fra ordet om Kristus.

Det gør nogle af de såkaldte „pinsefolk“ når de siger, at „Ånden“ har lært dem at håne den kirke, der dog trods alt er Ansgars og Hans Tausens og Kingos og Grundtvigs kirke. Og det gør sektfolkene, når de påstår, at det er efter „Åndens“ tilskyndelse, at de kalder kirkens barnedåb en „tom ceremoni“ og dens nadverbord en „vanhellig handling“. Og det samme gør de, som – uden ordets vejledning – formaster sig til at mene, at de er ledet af Helligånden.

Erling Ruud fortæller om en mand, som for nogle år siden i et frygteligt snevejr kørte ud ad en landevej i Nordjylland. Her mødte han en kone, som kæmpede sig frem gennem stormen. Han standsede og spurgte, hvor hun skulle hen. Jo, hun var da på vej til den og den by, for Ånden havde sagt til hende, at hun skulle gå hen og høre præsten dér. Nu var hun gået to mil, og der var to igen. „Det var dog mærkeligt,“ svarede manden, „at Guds Ånd ikke vidste, at præsten netop i dag er bortrejst, så gudstjenesten er aflyst“.

Helligåndens ledelse og hans gerning er i det hele taget altid i overensstemmelse med Guds ord. I det øjeblik Helligånden bliver løsnet fra det ord, der er kommet til os i Jesus Kristus, er skridtet gjort ud i det religiøse sværmeri. Derfor kan Luther, som jo netop kæmpede mod sværmerne, i sin store katekismus sige: „Dér, hvor der ikke tales om Kristus, dér er der slet ikke nogen Helligånd“. Og det er vel ikke så mærkeligt, når Helligåndens vigtigste gerning er at vidne om Jesus Kristus.

Dernæst er det Helligåndens gerning at gøre *vore* ord til vidnesbyrd om samme Jesus Kristus. „Også I skal være vidner“, sagde Jesus dengang til disciplene – og til os i dag. Men når talen er om vort vidnesbyrd, så er der – ligesom ved talen om Helligåndens vidnesbyrd – en ganske tydelig begrænsning.

Vort vidnesbyrd er for det første, lige så lidt som Helligåndens vidnesbyrd, et frit vidnesbyrd. Vort vidnesbyrd er bundet til Jesus Kristus. Det er ham og alene ham vi skal vidne om. Dersom vort vidnesbyrd ikke er bundet til Ham, så er det ikke mere et kristent vidnesbyrd, hvor fromt, smukt, velmenende og oprigtigt det så end ellers er. Det er langt fra alle fromme ord, der når til at blive til vidnesbyrd i kristen forstand. Det gælder både præsters og lægfolks vidnesbyrd. På prædikestolen kan

præsten jo godt være foredragsholder, der fortaber sig i religiøse tidsbetragtninger eller religionspsykolog, der analyserer sit eget og tilhørernes sjæleliv. Men det var jo bare ikke meningen. Meningen var, at hans prædiken skulle være et vidnesbyrd om Kristus. Det skal præsten huske på, og det troende lægfolk skal huske på, at den, som vidner om *sin* forsagelse af de såkaldt verdslige ting eller om *sine* religiøse oplevelser, endnu ikke vidner om Jesus Kristus. For os alle gælder det, at vi, der fører „kristelig“ tale på læberne, bestandig skal standses midt i vor talestrøm af dette spørgsmål: „Er dit vidnesbyrd et vidnesbyrd om Jesus Kristus?“ For ellers er det slet ikke et kristeligt vidnesbyrd.

Men dernæst sættes der for det andet dén grænse for vort vidnesbyrd, at det overhovedet slet ikke er os, der er de egentlige vidner, men det er Helligånden. „Det er ikke jer, som taler, men Helligånden“, sagde Jesus engang til sine apostle (Mk 13,11).

Det er en ydmygelse for os som disciple, at det er sådan. Det skal minde os om, at der også med hensyn til vidnesbyrdet er noget „brudt“ i det liv, vi lever som kristne. Vi ved i virkeligheden ikke, hvilke af vore ord Helligånden vil gøre til sine, så de kan blive ord, der vidner om Jesus Kristus. Vi kan kun stræbe efter i

troskab at holde os til det ord, der gennem menigheden og den hellige skrift er blevet os givet, – og så kan vi bede (DDS 293,6):

o, tag det op, udtal det ret,
så vi det kan fornemme:
til os kom godt fra Nazaret,
den gode hyrdes stemme!

Men dét, at det ikke er os, men Helligånden, der er det egentlige vidne, er ikke bare ydmygende, men tillige trøstende. Ja, især trøstende. For når Helligånden er det egentlige vidne, så er vidnesbyrdet jo uafhængigt af vore famlende og stammende ord, uafhængigt af vor forstand og uduelighed og synd. Og se, derved bliver vidnesbyrdet først for alvor sikkert, troværdigt og virksomt. Og derved får vi også først virkelig frimodighed til at vidne, når vi villigt erkender vor egen uforstand, uduelighed og synd, og også erkender, at det slet ikke er os, men Helligånden, der er det egentlige vidne om den Eneste, som det overhovedet er værd at aflægge vidnesbyrd om: Jesus Kristus, vor Frelser.

Men Helligånden vil ikke blot gøre vore ord til vidnesbyrd om Kristus. Helligånden vil også gøre vort liv, hele vort liv, sådan som vi lever det her i verden, til et vidnesbyrd om Jesus Kristus.

Hvorledes kan et menneskes liv blive et vidnesbyrd om Ham? Det

kan kun ske på en måde: Mit liv bliver et vidnesbyrd om Kristus, når jeg som kristen tager imod lidelse og kors som noget ganske naturligt, som noget, der hører uløseligt med til mine vidnekar som discipel her i verden.

Det har Jesus selv sagt flere gange, også i evangeliet til i dag. Det eneste, som han med sikkerhed har lovet os, når vi vil vidne om ham, er lidelse og kors. Hvorfor? Fordi løgneren altid vil hade sandheden. Derfor blev Jesus forhadet, han, som var Sandheden. Så stort var hadet, at man måtte skaffe sig af med Sandheden ved at korsfæste den.

Derfor kan det ikke være anderledes end, at modstanden og hadet træder åbent frem, når vi vidner om Ham, som er Sandheden. Jesus siger: Jeg har sagt jer det forud, for at I ikke skal miste troen, når I møder kors og lidelse, fordi I vidner om mig. Vil vi så – med disse udsigter – vidne om Ham? Næppe, uden Helligåndens bistand og hjælp. Derfor vil vi bede (DDS 281,10):

O Helligånd, almægtig Gud!
styrk mig, at jeg kan holde ud,
opvarm mig med din nådes glød,
og gør mig trøstet i min død!

Traditionen & Skriften

I en ideal-luthersk sammenhæng er Skriften normerende norm for lære og liv. Det hersker der ikke uenighed om. Striden står om fortolkningen af Skriftens udsagn, og de konsekvenser, der skal drages heraf. Her viser det sig – også på afgørende områder – at de selv samme skriftord ikke tildeles nær samme betydning, ja, kan føre i hver sin retning. Skriften er i praksis ikke så „alene“ endda. Ved et konvent i Tebstrup i oktober fik vi et relevant og kvalificeret bud på forholdet mellem tradition og skrift, der fortjener at blive hørt i en bredere kreds.

AF MONICA PAPAZU, RANDERS

Forholdet mellem tradition og Skrift har jeg tidligere behandlet i *Diamantbroen*. Om den orthodoxe kirkes univers (Forlaget Anis, Frederiksberg 1995, s. 95 - 113). Her vil jeg overveje spørgsmålet på ny, så enfoldigt, det kan lade sig gøre.

På en forenklet måde siges det ofte, at protestantismen, herunder den lutherske kirke, forkaster traditionen, eller at protestantismen betyder at tage afstand fra traditionen. Der er et gran af sandhed deri, eftersom Martin Luther gør op med dele af den i hans tid gældende katolske tradition. Hans opgør er dog ikke en total afvisning af traditionen, men snarere – sådan forstod han det også – en til-

bagevenden til den sande tradition, den tradition, som er tro mod Kristus, og hvor Kristus er nærværende.

Luthers eget eksempel er i sig selv tankevækkende og viser den skelnen, som man må foretage i forbindelse med traditionen. Ikke alt, hvad der er blevet „tradition“, ikke alt, hvad der har vundet hævd i den etablerede kirke, er med nødvendighed den troens sandhed, som gør levende. Det kan – med Paulus' udtryk – være „menneskers overlevering“ (Kol 2,8).

Vi vil vende tilbage til det senere. Det, som jeg til at begynde med anser som væsentligt, er at slå det fast, at „traditionen“ ikke lader sig trylle

bort. Det rene begreb om en kristendom uden tradition er en illusorisk abstraktion eller rettere sagt en fiktion, ikke engang (undskyld udtrykket) en intellektuelt ærlig fiktion.

Det er umuligt at se bort fra traditionen. Det, som har gjort os til kristne, er, at „nogen“ har fortalt os om Kristus, at vi har hørt tale om ham og hans gerning (ikke kun „tale om“ ham, men hans egen tale til os), at nogen engang i vor spæde barndom har båret os i hans kirke og har døbt os i hans navn – i treenighedens navn. Vi er blevet ført ind i traditionens hus, og vi er selv som kristne blevet indlemmet i overleveringens strøm, som dem, der har modtaget overleveringen og skal videregive den.

Det er det, tradition („tradition, traditionis“ på latin, „parádosis“ på græsk) betyder. Og sådan bruger Paulus også ordet: „... hold fast ved de overleveringer, hvori I blev oplært af os“ (2. Tes. 2,15).

Overleveringen eller traditionen er altså i første omgang en *kendsgerning*, og kendsgerninger lader sig ikke benægte. Kendsgerninger kan dog give anledning til eftertanke.

Det første spørgsmål, der melder sig, er spørgsmålet om det menneskelige og det guddommelige, det evige og det timelige. For her er der ikke tale om historien om den store helt, hvis minde bevares gennem tiderne, eller om de store myter, som

bliver ved med at gribe menneskenes hjerte, og som genfortælles igen og igen, skønt denne dimension (ikke blasfemisk ment) også er til stede. (I en vis forstand overleveres Kristi „myte“ – vel at mærke i den betydning, som religionshistorikeren Mircea Eliade gav dette ord, dvs. „en sand historie“ – som enhver anden af menneskehedens store myter.) Her er der tale om noget helt andet, noget, som endda er endnu større end Guds indgriben i historien, som vi kender fra Det Gamle Testamente: Det er hans åbenbaring i sin egen søn, hans eget ord blevet kød.

Dette er just det paradoksale, at når „Herren han har besøgt sit folk“ (for at sige det med Grundtvigs ord), så er denne begivenhed en begivenhed i tiden; den registreres i tiden, og mindet derom fortsætter gennem tiderne. Ordet om denne begivenhed – ordet om „Guds besøg“ – overleveres fra den ene generation til den anden. I denne forstand er Kristus underkastet det kulturelle og religiøse mønster, som er karakteristisk for menneskets vilkår. Det kan ikke være anderledes, al den stund kristendommen lever i verden. Traditionen er givet som følge af inkarnationen, som følge af, at Kristus tog menneskets vilkår på sig: Hans ord tager også vore menneskelige vilkår på sig. De tager tiden på sig.

Traditionen implicerer just *tiden*: Generationernes liv i tiden og deres kontinuitet med hinanden, idet overleveringen finder sted. Tradition er nemlig *tidens mærke*. Tradition er samtidig *minde*, dvs. i menneskelig forstand det, som overlever tidens flugt og forandring.

Men her kommer så den anden del af paradokset: Det, som overleveres, er ikke blot et minde, en fortælling om svundne tider. Det, som overleveres, er altid i *nutid*, for *nutid* er *evighedens eneste tid*. Dette fortællingens ord, som er et menneskeligt ord, såvel som de ord, Kristus selv har sagt med sin menneskelige mund, er *evighedens ord* til mennesket, *Den eviges ord*.

Hvor ordet *høres*, er det altid Gud, der taler til troen i menneskets hjerte. Hvor ordet *høres*, forsvinder tidens længde, og Gud besøger os – ikke som noget fortidigt, ikke som en erindring derom, men som et indbrud i vort eget liv. Det ord, vi hører, er ikke desto mindre et overleveret ord. Vi hører ordet, fordi nogle har bragt det videre, ja, fordi troende mennesker har vidnet om det. Idet ordet *høres* – ordet fra Gud til os –, tager vi samtidig imod menneskers *vidnesbyrd*. Vi tager disse mennesker på ordet, disse mennesker, som havde modet til at stå fast og sige *non possumus*: „Thi vi kunne ikke lade være (non possumus) at tale om det,

som vi har set og hørt“ (Ap. G. 4,20). Der er altså ikke kun en vertikal relation mellem os og Gud: Der er også en horisontal dimension, som virker som middel. Der er ikke kun en forbindelse mellem os og Guds evige ord, der er også en forbindelse mellem os og generationerne før os.

Dette er det første aspekt ved traditionens paradoks, nemlig at traditionen befinder sig i krydspunktet mellem historie (tidens længde, generationernes række, menneskenes erindring og vidnesbyrd) og Guds evige nu.

Når jeg så har defineret traditionen som *minde* – vel at mærke *det* minde, som bliver til det nye i menneskets hjerte, ja, til det skelsættende, altomvæltende nu – bliver så det andet aspekt ved traditionen lettere forståeligt, nemlig *Skriften*. Skriften er i almindelighed et *minde*, som stadfæstes og gøres uafhængigt af de forskellige menneskers egentlige, naturlige hukommelsesevne. Skriften er først og fremmest symbol på hukommelse.

„*Scripta manet*“ (det, som er skrevet, bliver), sagde romerne: „*Verba volant, scripta manet*“ (Ord flyver, men det skrevne bliver).

Jeg tror, at den første grund til, at vi har Skriften (dermed mener jeg

primært Det Nye Testamente), er ganske menneskelig: Behovet for at stadfæste mindet, gardere sig imod „ordet, som flyver“ og give *vidnesbyrdet* en varig form.

For skriften (dvs. det skrevne) er ved sin natur hævet over tiden. Den lever længe i modsætning til menneskenes korte liv og skrøbelige hukommelse. Den har et væsen, der gør den uafhængig af de mennesker, der skrev, og som forbliver uforandret gennem tiderne. I modsætning til det levende ord, som kun kan nå et begrænset antal mennesker, kan det skrevne nå til verdens ende og blive ved med at nå den ene generation efter den anden. Dette er skriftens (det skrevnes) mysterium.

Kristus selv har ikke skrevet ét eneste ord. Han lavede tegn i sandet engang, men hvad disse tegn var for noget, véd vi ikke. Han talte kun, og hans tale har været flygtig som det ord, der lyder og forsvinder, ja, som det ord, der har været, men ikke er mere, og som kun kan gemmes i et menneskes hjerte og sind.

Det er en kendsgerning, at hans ord blev gemt i hjertet og givet videre som levende ord til andre. Der har først (først i kronologisk forstand) været en mundtlig tradition. Mennesker, som tog imod ordet i tro og gav det videre i tro. Paulus' vigtige sætning om troen, som udspringer af det ord, der *høres*, kan uden tvivl

opfattes som et vidnesbyrd om det levende (mundtlige) ords kraft: „Så kommer da troen af det, som *høres*, og det, som *høres*, kommer i kraft af Kristi ord“ (Rom 10,17). Den urmenighed, som tales om i Apostlenes Gerninger, var sikkert en menighed, som levede i kraft af den mundtlige tradition: „de holdt fast ved apostlenes lære og ved fællesskabet, ved brødsbrydelsen og bønnerne“ (ApG. 2,42). Den havde modtaget evangeliets ord, sakramentet, bønnerne – den var et levende led i den levende traditions kæde.

Det er en kendsgerning, at troens fællesskab eller kirken går forud for Skriften – det siger sig selv, at dette ikke betyder forud for Ordet. Det er Guds Ords fællesskab, stiftet af Guds Ord.

Af den vældige strøm af mundtlig tradition udkrystalliserer det skrevne (Skriften, Scriptura) sig. Det er en historisk proces, som vil strække sig over flere århundreder. (Denne historiske proces er i sig selv en kamp for *traditionen*: Skriften opstod nemlig også ud fra nødvendigheden af at sætte et „*horos*“, dvs. en grænse mellem den sande lære og vranglæren. Med andre ord: Med Skriftens kanon skulle der sættes skel mellem den *sande* og den *falske* tradition).

Inde fra troens liv antager det skrevne form. Det er det, der vil blive det primære, *den* tradition, som

alle kristne trosretninger anerkender som det fundamentale. Inden for kirken opstod Skriften.

Kirken og Skriften er to sider af samme sag. Den kirke, som lever i troen, genfinder (eller vidner om) troens ord i Skriften. Den kirke, som tror ved Helligånden og forkynder i Helligånden, vidner om den hellige inspiration i Skriften, det, som Paulus i sit andet brev til Timoteus kalder for „skrift, som er indblæst af Gud“ (2. Tim. 3,16). Eller som Peter formulerer det: „drevne af Helligånden udtalte mennesker, hvad de fik af Gud“ (2. Pet. 1,21).

Skriftens ånd er i sandhed Guds Ånd, Helligånden, som blandt sine forskellige „embeder“ også har hukommelsens myndighed, just den *hukommelse*, som Skriften er symbolet på: „Men Talsmanden, Helligånden, som Faderen vil sende i mit navn, han skal lære jer alle ting og *minde* jer om alt, hvad jeg har sagt jer“ (Joh. 14,26; også 16,13).

Det er vigtigt at bære det i tankerne, at der er en grundlæggende forbindelse mellem kirken og Skriften, og at Helligånden er *erindringens ånd*. Der er et troens fællesskab, Guds Ords fællesskab. Af det levende Ords fællesskab udspringer så selve Bogen, hvor det væsentlige er bevaret, og som i læsningen bliver til Guds levende ord, der modtages i troen. Ikke som det forbigangne, ikke

som et ord, der blev sagt engang for århundreder siden, men som det ord, Gud siger i dag.

„Indblæst af Gud“ eller „inspireret af Helligånden“ betyder ikke „dikteret“, med mindre „dikteret“ tolkes som et billede, ja, som et udtryk for det troende menneske, som virkelig *lytter* til det ord, som Gud siger. Det egentlige under er ikke „diktatet“, det egentlige under er, at Gud taler til os mennesker, og at Han taler til dette andet under, som er menneskets tro.

Traditionen indebærer en dialektik mellem det mundtlige og det skriftlige. Der er først (kronologisk forstået) en mundtlig tradition, en overlevering af Guds levende ord, som så nedfældes og bliver til skrift, og der findes fortsat en mundtlig overlevering, som næres af Skriften. I en vis forstand er det just det, prædikenen betyder. Læsningen af Skriften (af de ord, som er stadfæstet og læses som sådan) efterfølges af prædikenen, som er den levende overlevering, med den frihed og den høst, Ordet har hos den enkelte, hos præsten, hvis embede det er at forkynde det levende ord. Prædikenen er ikke blot en lærd forklaring af de læste ord, den er også disse ords høst i den enkeltes sind og hjerte, som videregiver dem i troen.

Når jeg nu har insisteret på begivenheden (Guds besøg i tiden), en begivenhed, som er ganske konkret, og som ikke er skriften i sig selv, såvel som på den levende tro og den kristne menighed, der allerede lever af Guds Ord, før Skriften opstår, så har jeg et ekstra ærinde med det: Det er at vise modsætningen mellem kristendom og Islam.

Der tales ofte i vore dage om de tre „Bogens religioner“: Den mosaiske, den kristne og den islamiske tro. Selve klicheen, som i øvrigt stammer fra Koranen („Bogens folk“ eller „Skriftens folk“, Sûra 98) – hvilket er sigende i sig selv – overser de afgørende forskelle mellem bøgerne (troens indhold) såvel som den grundlæggende forskel i forståelsen af, hvad bog eller skrift betyder. Kristeligt forstået er Det Gamle Testamente først og fremmest tegnet, der peger på Kristus, på Åbenbaringens begivenhed, ligesom Kristus er Det Gamle Testaments eller den gamle traditions opfyldelse. Hvad angår parallellen mellem Det Nye Testamente og Koranen, er det vigtigt at fremhæve, at forskellen er selve Kristus, og at just af denne altafgørende forskel følger en helt forskellig opfattelse af, hvad skrift er for en størrelse. Til at begynde med er det ikke Det Nye Testamente, der er en „dikteret“ bog, det er derimod „Koranen“.

Efter den islamiske tradition blev Koranen dikteret til Muhammed af ærkeenglen Gabriel. Her findes der ikke noget, der går forud for Skriften (som den guddommelige åbenbaring i kristendommen); her er det det skrevne, der er det primære; det er helligt i sig selv, isoleret fra det komplekse troens og kirkens liv, som er karakteristisk for kristendommen. Koranen er ikke et skrift, der bærer vidnesbyrd om en begivenhed. *Her udgør Skriften selv begivenheden.*

I *Tusind og én nat* er der en historie om Koranen og mere præcist om „de sataniske vers“ i Koranen. Muhammed befandt sig i ørkenen, hvor han nedskrev Koranen efter ærkeengel Gabriels diktat. Udmattet var Muhammed faldet i søvn. Imens han sov, kom mørkets fyrste, den faldne engel Sheitan. Han „strakte sin hale op til munden, bed i den, så der kom blod, og skrev med halespidsen på pergamentet“. Nu var det ikke til at se, hvilke ord var de sande, og hvilke var blevet forfalskede, for djævelens „onde blod er lige så sort som blæk, og han er en mester i skriftforfalskning“.

Den folkelige historie er, som man kan høre, kostelig. Den fortæller endvidere om, hvordan englen Israfil rensede Muhammeds hjerte, så han kunne se forskel på sandhed og løgn, og om Muhammeds modige kamp mod djævelen: Muhammed griber

fat i halvmånen, som i hans hænder bliver til en krumsabel, med hvilken han besejrer sin modstander (her har man altså legenden om halvmånen som Islams symbol) (*Tusind og én nat for børn*, bd. I, ss. 10-15, Gyldendal, 1991).

Det, som er væsentligt at lægge mærke til i denne fortælling, er, at Islam er selve Bogen: Bogen som genstand, bogen som bogstav. Der findes ikke nogen anden begivenhed end selve bogen, en bog, som så at sige er faldet ned fra himlen; bogen som noget forstenet, uden relation til et levende ord og til en menneskelig frihed, som netop stammer fra Guds befriende gerning og fra hans levende ord, der sætter i frihed. I en vis forstand viser historien i *Tusind og én nat* også, hvorfor der ikke kan være frihed i Islam, og at friheden ifølge Islams logik må opfattes som noget satanisk. For her er hele sandheden indkapslet i selve bogen, ikke som ånd, men som bogstav, og som om der ikke var nogen transcendens uden for bogen. Dette er simpelt hen bogstavets lukkede verden.

Jeg vil opholde mig lidt længere ved spørgsmålet om mundtlig og skriftlig tradition og om traditionsbegrebet.

Paulus er selv en person, som er modtager af en levende tradition („overleveringer“), og hvis virksomhed er dels af mundtlig, dels af skriftlig art:

„... hold fast ved de overleveringer, hvori I blev oplært af os, hvad enten det var i tale eller i brev“ (2. Tes. 2,15; sml. 2. Joh. 2).

Det ser ikke ud til, at det skriftlige har forrang, hvilket er ganske normalt på det tidspunkt. Der er én overlevering, og denne kan antage den ene eller den anden form („i tale“ eller „i brev“).

Sådan er det også, når Kristus sender sine disciple ud i verden:

„Gå derfor hen og gør alle folkeslagene til mine disciple, idet I døber dem i Faderens og Sønnens og Heligåndens navn, og idet I lærer dem at holde alt det, som jeg har befale jer. Og se, jeg er med jer alle dage indtil verdens ende“ (Matt. 28,19-20).

Disse evangelievers giver et meget komplekst billede af traditionen – for her grundfæstes jo den kristne tradition i bred forstand. Det er ikke blot en lære, der skal overleveres, det er også sakramentet med de sakramentale ord. Det er ikke kun en befaling, som skal bringes videre, men „lær dem at holde alt det, som jeg har befale jer“, hvilket implicerer en bestemt gøren, en bestemt adfærd hos de mennesker, som bliver sendt ud. Med andre ord bliver menneske-

ne selv bærere af den tradition, de er selv – gennem deres ord, handling, fremtoning – det, som skal overleveres. Og idet de er dette, er tradition ikke det forgangne, som mindes, men et levende liv, hvor Kristus selv er nærværende.

Dette er, tror jeg, en af forklaringerne på, at tradition især i den ortodokse og den katolske kirke omfatter mere end selve Skriften. Skriften har ubetinget forrang, men forståelsen af Skriften (bekendelsesskrifterne) og det, som angår livet i troen – ikke blot sakramenter og ritual, men også skikke og levevis – kommer med som det organiske miljø, hvorigennem Sandheden overleveres. Det er naturligt, at det skal være sådan, fordi det kristelige er eksistentielt, og den troende er kaldet til at bære vidnesbyrd om sin tro gennem sit liv. Ens liv bliver så at sige en måde at leve i traditionen og overlevere den tradition på.

Men netop fordi traditionsbegrebet breder sig ud, er det absolut nødvendigt hele tiden at vende tilbage til Skriftens ord og lytte til, hvad Skriften siger. De traditioner, som ligger i kirken, de traditioner, som har prentet sig så dybt i folkeslagene, at de er blevet til folkelige traditioner, må med alvor og sund dømmekraft vur-

deres i deres egentlige kristne indhold.

Ikke al overlevering er med nødvendighed en troens frugt og fører til Kristus. Man skal bevare det i tanker, at ordet „tradition, traditionis“ på latin havde to hovedbetydninger: Den ene er „overlevering“, den anden er „forræderi“.

Overleveringens sandhed afhænger ikke af overleveringens ælde, så ærværdig den i menneskelig forstand end kan være. Overleveringens sandhed afhænger af Kristus, som ikke kender til ælde, men (med et Chestertonsk udtryk) har evighedens evige ungdom.

Ny redaktør af RE-FORMATIO

Stafetter er til for at blive rakt videre. Sådan er det også med redaktørposter. Der er en tid til at redigere og en tid til at lade andre tage over. Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSEs tidligere formand Olav Fog overtager fra og med næste nummer ansvaret for bladets udgivelse. Lykke til og tak til enhver som læste med de sidste par år.

Steen Sunesen

Frelese og fortabelse

Mandelgaven til din præst

AF STEEN SUNESEN

„Hvor skal vi sove i nat?“ „Inde i varmen eller ude i kulden?“ Det er ikke kun de bevidst hjemløses spørgsmål; spørgsmålet for alle dem, der af den ene eller anden grund ikke fandt ind i et normalt borgerligt liv, men også spørgsmålet for familier i opbrud. Det hører ikke længere til sjældenheder i vort samfund med papbørn og papforældre og diverse kombinationer heraf på kryds og tværs. Spørgsmålet er ikke længere, som det efter sigende engang var for den lutherske reformation: „Hvor finder jeg en nådig Gud“. Fokus er flyttet. Nu handler det for mange om at finde en partner, der kan holde ud med én – og som man selv kan holde ud – så længe det altså varer. Det er samlivsspørgsmålet den enkelte og samfundet er optaget af. Det er in her og nu. For det er jo rart at vide, hvor vi skal sove i nat, og med hvem, når den givne i dag ikke nødvendigvis også er den givne i morgen. Spørgsmål om frelse og fortabelse rangerer noget længere nede på dagsordenen. Hvor sætter vi det selv?

I 2002 afholdtes en række temaforedrag på Menighedsfakultetet i Århus om frelse og fortabelse og den såkaldte „dobbelte udgang“. Temaet blev belyst ud fra en bibelsk, historisk, aktuel og homiletisk synsvinkel.

De fleste af foredragene foreligger nu i lettere bearbejdet form i Semikolons 4. skrift. Sognepræst Kaj Mogensens foredrag, hvori han gjorde sig til talsmand for håbet om at alle mennesker frelses til sidst, er ikke modtaget. Det skyldes ikke censur, men Kaj Mogensens eget ønske om ikke at lade foredraget „publicere i denne sammenhæng“ (s. 3).

- ◆ Cand. theol. Hans-Ole Bækgaard
belyser frelse og fortabelse i Det Gamle Testamente.
- ◆ Sognepræst Børge Haahr Andersen, Emdrup,
ser nærmere på Jesu forståelse af frelse og fortabelse ifølge evangelierne.

- ◆ Professor Peter V. Legarth
trækker aspekter af Paulus' forståelse af frelse og fortabelse frem.
- ◆ Lektor Asger Chr. Højlund
fremdrager hovedlinjerne fra oldkirken til reformationen.
- ◆ Agne Nordlander, tidligere rektor ved Johannelunds Teologiska Institut, Uppsala, undersøger den moderne systematiske teologi, herunder også den moderne evangelikale debat.
- ◆ Teologisk lærer ved MF, cand. theol. Leif Andersen
afrunder skriftet med homiletiske overvejelser om hvordan man skal forkynde om disse ømtålelige ting.

Havde man ikke lejlighed til at høre foredragene, er der med dette lille hæfte givet mulighed for at stifte bekendtskab med deres indhold. Det fortjener de. Foredragsholderne har lagt et stort arbejde for dagen. På kort plads går der direkte til sagen. Foredragene kan også tjene til at kaste lys ind over ens egen forståelse af frelse og fortabelse, og besinde forkyndere til et helbibelsk budskab. Enhver med forkynderansvar skylder sig selv og sin menighed ikke at gå udenom denne udgivelse. Giv den til præstekonen, så præsten kan få den i mandelgave...

Frelese og fortabelse

Historisk og aktuelt belyst

Semikolon 4

Forlag: Semikolon.
Format: 116 A5 sider.
Indbinding: Hft.
Pris: 95 kr.
Udkommet: 2004

Katrinebjergvej 75
Århus N – tlf. 86 16 63 00

Nyt fra RE-FORMATIO's Forlag

Hans Nielsen: Ideologi eller kultur. Opgør med den børnefjendske skole.

AF OLAV FOG

I sin bog „Det hvileløse hjerte“, der udkom på forlaget tidligere i år, skriver Monica Papazu: „at [Nürnberg]processen mod kommunismen ikke lader sig gennemføre uden at drage den moderne verdens værk i tvivl. For alt blev udkrystalliseret i kommunismen: „Visionen“ eller det storslåede projekt, godhedens verdensrige, den planlæggende, videnskabelige og tekniske stat, materialismen („Mennesket lever af brød alene“) frigørelsen fra fortiden, forkastelsen af traditionen, menneskets forherligelse (som altid fører til dets nedværdigelse) og gudløsheden.“ (s.66).

Selv om kun få i dag vil forsvare de kommunistiske forbrydelser, har der dog hos mange bundfældet sig en opfattelse af, at kommunismen i sin grund var god nok og kun ville det gode. Det var kun onde og magtskyge personer, som misbrugte de i grunden fortræffelige idéer. Kendsgerningen er imidlertid lige modsat, at kommunismen i sit væsen, i sin teori, er ond. Som utopi bøjer den sig nemlig ikke for virkeligheden, heller ikke for menneskets givne virkelighed, men vil tværtimod forandre virkeligheden, dvs. øve tvang mod den, – og netop derved bliver den ond.

Kommunismen er en udløber af den humanisme, som udsprang af den franske revolution, dvs. at både humanisme og kommunisme har samme rødder: menneskets guddommeliggørelse af sig selv og tiltagen sig magt over den skabte verden, inklusiv mennesket selv – ikke blot dets legeme, men også dets sjæl. Dette er selve umenneskeligheden!

Det er denne umenneskelighed, som trods alle „menneskerettigheder“ – der jo selv er en integreret del af det moderne projekt – hersker i den vesterlandske kultur, og som gør, at et tilbundsgående opgør med kommunismen bliver et ødelæggende opgør med hele vor civilisation. Derfor er der faktisk ingen, som vover et sådant opgør.

Hans Nielsen har dog vovet det.

Med denne bog har han vist, at selv om kommunismen som politisk magt er færdig, lever dens ideologi videre i skolen i bedste velgående. Skolen hører nemlig også med i det moderne projekt, og afsløres dens væsen, afsløres tillige det moderne projekt.

Uden hensyn til, at børnene, når de kommer til skolen, i forvejen er prægede af folkets og hjemmets kulturelle og kristelige arv, søger skolen ved manipulation at skabe og forme et nyt menneske, der er løsrevet fra enhver binding til en bestemt tro og kultur. Skolen bliver nu en missionerende skole, der uden i grunden at ville det, men tvunget af sin egen ideologi, går på korstog mod kristendommen, danskernes tro.

Allerede i 70'erne blev jeg opmærksom på Hans Nielsen, der ligesom jeg selv var forfærdet over den nye skolelov i 1975. Den betød et farvel til den folkelige skole og prisgav forældre, som ønskede, at deres børn kunne bevares som danske og som kristne. Som den ildsjæl Hans Nielsen er, tog han kampen op mod overmagten – bl.a. i sit tidsskrift „Forældrebladet“, som det nok vil vise sig ikke har været uden indflydelse.

Det er derfor fortjenstfuldt af Hans Nielsen, at han nu udgiver denne bog med dens afsløring af alle de manipulationer, som finder sted i skolen. Det må ønskes, at han ad denne vej kan vække i det mindste nogle i det danske folk, så bogen efterhånden kan føre til noget, der ligner en folkelig vækkelse.

Bladets læsere ønskes en glædelig jul og et velsignet nytår!

RE-FORMATIO's Forlag

OLAV FOG

... og blev menneske. Formandstaler.

ISBN 87-89173-14-7. 196 sider. 150 kr.

... en af højirkelighedens store fortjenester er, at den kompromisløst har fastholdt, at kristendom drejer sig om Kristus – samt at kirken er noget mere end et service-organ og en religionsanstalt... velgørende at få præciseret sammenhængen mellem teologi og gudstjeneste så præcist, som Fog gør det... højirkeligheden har set sit anliggende som noget positivt: at virke for kirkens fornyelse på traditionens grund.

Sognepræst Erik Sloth i Re-formatio

Man bliver slået af den teologiske klarhed, af de klare stillingstagender... Det mærkes... at Fog er en god teolog... Ingen, som delagtiggøres i bogens gedigne indhold... kan undgå at blive påvirket af det, som står dér.

Komminister Örjan Blom i Svensk Pastoraltidskrift

MONICA PAPAZU

Det hvileløse hjerte. Essays.

ISBN 87-89173-17-1. 296 sider. 285 kr.

Monica Papazu er en fremragende litteraturfortolker... det er forløsende at se hjertets længsel og menneskets søgen gjort til et eksistentielt og religiøst menneskeligt grundmotiv.

Fhv. rektor for Præstehøjskolen Niels Thomsen i Kristeligt Dagblad

Hvorfor har kommunismen ikke fået sin Nürnbergrettergang? Monica Papazus svar er, at en Nürnbergrettergang ville blive en proces mod hele det moderne projekt. Det ville drage moderniteten i tvivl

Docent Christian Braw, Moheda, Sverige, i Re-formatio

Det er en væsentlig og ofte bevægende samling af essays

Anders Ehlers Dam i Weekendavisen

POUL ULSDAL

Sigrid Undset. En introduktion.

ISBN 87-89173-22-8. 44 sider. 60 kr.

Det er ikke nogen litterær eller videnskabelig afhandling, men blot en indføring. Men det er til gengæld så også en indføring i ikke kun det biografiske og litteraturhistoriske, det, man kunne kalde yderværkerne, men en indføring i den inderste kerne i forfatterskabet, den kristne realisme, den som er så karakteristisk for Sigrid Undset, og som hos Grundtvig også hedder „menneske først og kristen så”.

HANS NIELSEN

Ideologi eller kultur. Opgør med den børnefjendske skole.

ISBN 87-89173-23-6. 204 sider. 190 kr.

Bogen udkommer snarest.

Når Hans Nielsen kalder skolen for børnefjendsk, mener han ikke, at lærerne ikke er flinke og rare og ikke elsker deres elever, men at skoleloven med alt hvad dertil hører af cirkulærer, ministerielle skrivelser, læseplaner og pædagogisk materiale oser af klam behandlingsmentalitet, som uden hensyn til børnenes medbragte kultur og tro vil forme et nyt menneske. Derved øves der vold mod børnene.

Bøgerne fås i boghandelen eller bestilles direkte hos forlaget.

Re-formatio's Forlag

Johs. P. Sørensens Vej 30, Tebstrup, 8660 Skanderborg.

Tlf. 8653 8008.

Mail: olavfog@tele2adsl.dk

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Formand

Pastor Steen Sunesen, Kalmargade 37 st.th., 8200 Århus N, tlf. 86 10 83 48
E-post: steen.sunesen.@stofanet.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer

Pastor em. Knud Christensen, Reventlowsgade 28, 4. th., 1671 København V, tlf. 33 22 71 07
Cand. theol. René Møller Yde, Dr. Holsts Vej 46, st. 235, 8230 Åbyhøj, tlf. 86 25 90 46
Konsulent Chr. Ankerstjerne Rønneberg, Sdr. Fasanvej 20, 2000 Frederiksberg, tlf. 36 45 84 04
Stud. theol. Poul Steenberg, Blegdamsvej 74A, 4. tv., 2100 København Ø, tlf. 35 35 30 16
Pastor em. Olav Fog, Johs. P. Sørensens Vej 30, Tebstrup, 8660 Skanderborg, tlf. 86 53 80 08

Bankforbindelse

BG-BANK, Giro 208-8142. Gaver modtages med tak.

Redaktør af RE-FORMATIO

Dette nummer Steen Sunesen

Redaktionsudvalg

Pastor em. Pouls Ulssdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg, tlf. 75 13 81 05
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen, Galtrup præstegård, 7950 Erslev, tlf. 97 74 10 76

Abonnement & medlemskab

Reformatio koster 150,- årligt i abonnement og løber indtil det opsiges skriftligt.
Medlemskab af FKF incl. abn. 250,- årligt. Adresseændringer til formanden.

RE-FORMATIO's Forlag

Pastor em. Olav Fog, Johs. P. Sørensens Vej 30, Tebstrup, 8660 Skanderborg, tlf. 86 53 80 08
E-post: olavfog@tele2adsl.dk

RE-FORMATIO

ÅRGANG 46

DECEMBER 2004/4-5

Vidnesbyrdets Ånd Povl Dahl	82
Skriften og traditionen Monica Papazu	86
Læst Frelse og fortabelse	94
Nyt fra RE-FORMATIO's forlag Olav Fog	96